

Părintele Timotei

Tinere, ție-ți zic,
scoală-te!

*Asceza ortodoxă pe înțelesul
tinerilor contemporani*

Traducere din limba rusă:

diac. Denis Chiriac

EDITURA EGUMENITA

2022

Nu este loc însă pentru cei leneși și aroganți, care nu doresc să lupte sub îndrumarea Domnului și Mântuitorului nostru.

Înveșelește-te și tu! În cele din urmă vă voi spune o poveste veche a unui soldat ortodox. Într-o zi a fost întrebat despre strămoșii săi și a povestit lăudându-se că tatăl și bunicul său au murit în lupta pentru credință, țară și patrie. L-au întrebat: „Cum se face că nu ți-e frică să mergi la luptă?”. El a răspuns cu o întrebare: „De ce, părinții și bunicii voștri au murit cu toții în patul lor?”. „Da”. „De ce nu vă este frică să vă culcați în fiecare seară?” a obiectat pe bună dreptate neînfricatul soldat.

Aceasta este viața pământească a tuturor urmașilor lui Adam. Stă în voința lor să aleagă bogăția, slava, plăcerile pământești sau pe cele cerești. Într-o oarecare măsură, voința lor este de a alege caracterul general al vieții și, în consecință, caracterul general al morții. Dar nu este voința lor să anuleze plecarea lor din această viață pentru judecata lui Dumnezeu. Alege-ți corect drumul încă din tinerețe!

Cuprins

Prefață	5
Introducere	9
Capitolul 1. Viziunea creștină asupra lumii ca bază pentru învățătura morală	19
Natura religioasă a oricărei atitudini morale	19
Revelația Scripturii (Vechiul Testament)	26
Mărturii ale adevărului Noului Testament	33
Biserica Ortodoxă este o adevărată comunitate creștină ...	43
Conceptul de ascetism ortodox	48
Capitolul 2: Doctrina ortodoxă despre om	55
Chipul lui Dumnezeu și asemănarea Lui în om	56
Duh, suflet și trup	60
Cele trei puteri ale sufletului	66
Nevoile duhului, sufletului și trupului omenesc și activitățile lor	67
Relația dintre duh, suflet și trup	69
Conceptul de patimi	71
Libertatea și voința omului	73
Despre poruncile lui Dumnezeu	75
Despre depravarea păcătoasă înăscută	78
Fără lupta împotriva păcatului, ne așteaptă moartea!	83

Capitolul 3: Întoarcerea la Hristos	89
Despre cunoașterea suprasensibilă a lui Dumnezeu	89
Discursul Fericitului Augustin	95
Convertirea la Hristos - o întoarcere a duhului	98
Ce se întâmplă dacă nu v-ați întors încă la Hristos?	102
Pierderea credinței este cel mai mare rău	103
Avertismente necesare	107
Percepția de sine ca și creștin	112
Capitolul 4: Lumea și lepădarea creștinului de ea	115
Lumea în sensul ei ascetic	116
Îndemnul biblic de a evita lumea (Vechiul Testament)	123
Avertismentele Noului Testament cu privire la același subiect	128
Învățătura Sfinților Părinți despre lume și modernitate	132
Noi suntem în lume și lumea este în noi	135
Distanța față de lume, mândria și dragostea pentru aproapele	137
<i>Lumea și pofta ei trece</i> (I Ioan 2, 17)	143
Lumea și mediul Bisericii	145
Capitolul 5. Înfrânarea trupului, a sufletului și a simțurilor	149
Înfrânarea. Epicureismul și maniheismul	149
Înfrânarea trupului	152
Paza minții	155
Paza inimii	174
Paza voinței - ascultarea	188

Capitolul 6. Patimile	207
Clasificarea patimilor	207
O scurtă trecere în revistă a principalelor patimi	209
Lupta cu patimile	213
Capitolul 7: Nevoința curăției trupesti	216
Instrucțiuni generale despre feciorie și căsătorie	216
Un regim de castitate	223
Capitolul 8. Activitățile duhovnicești ale unui creștin	237
Râvna duhovnicească, frica de Dumnezeu și trezvia	237
Aducerea aminte de moarte și conștiința apocaliptică	244
Despre rugăciune	249
Pocăința, lacrimile și plânsul aducător de bucurie	255
În loc de concluzie. Alegerea căii vieții	262

Introducere

Dragă tinere cititor!

Celor care cred în Dumnezeu, care vor să trăiască demn de credința lor, care știu ce este sufletul omenesc, că este nemuritor, care au auzit cel puțin de poruncile lui Dumnezeu, care știu că ele învață bunătatea, care, în general, iubesc această bunătate și se străduiesc să o atingă – vouă vi se adresează cartea noastră. Dacă pentru tine noțiunile de Dumnezeu, conștiință, bine și rău sunt doar noțiuni deșarte și abstracte, care te împiedică să trăiești o viață frumoasă, atunci, poate, ar trebui să vorbim despre științele pe care le studiezi la școală: fizică, chimie, biologie etc. Și să spunem ceva despre ceea ce nu se menționează în manualele școlare, dar care rezultă din științele studiate de tine.

Or, ele implică și următoarele: lumea nu a putut și nu poate apărea de la sine; viața nu este reductibilă la mișcarea atomilor și a moleculelor; legile existenței materiale nu determină totul, ci rezultă doar din legile vieții spirituale; și, în sfârșit, încălcarea acestora din urmă este distructivă și periculoasă pentru om și pentru toată viața de pe pământ. Încercând la început să se îndepărteze și să fugă de legile morale date de Dumnezeu, omul se întoarce

din nou la ele. În cazul în care convingerile morale nu funcționează, faptele științei obiective pot vorbi în favoarea lor.

Nu cu mult timp în urmă, mulți oameni au încercat să scape de Dumnezeu, recurgând la fizică și biologie, dar acolo a devenit și mai evidentă prezența Lui. Putem să scăpăm de Cel omniprezent? Este oare posibil să te ascunzi de Dumnezeu în știința ale cărei legi le-a stabilit El Însuși? Cunoașterea exterioară a lui Dumnezeu, la care duce știința, este capabilă să trezească sufletul adormit. Dar nu este suficient. Adevărata credință, care duce nu doar la o simplă trezire, ci și la vindecarea sufletului, nu îl cunoaște pe Dumnezeu prin convingere exterioară, ci prin comuniune interioară, din inimă.

Caracteristica esențială a vârstei tale este faptul că sufletul tău descoperă pe neașteptate o sursă interioară de cunoaștere și începe să privească lumea cu alți ochi. Această nouă cunoaștere nu se află în intelect, ci în simțuri. De aceea se spune despre băieții și fetele care o simt în ei înșiși că își pierd mintea. Orice ți-ar fi spus bătrânii tăi, oricât de mult ți-ar fi reamintit acest lucru prin propriile tale reflecții nu prea îndepărtate, simți că totul a venit dintr-o stare de spirit cu totul diferită. Și astfel, sufletul tânăr se îndepărtează de tot ceea ce este simplu și familiar. Viața și oamenii din jur, chiar și cei mai apropiați, par străini și reci, cu excepția cazului în care nu sunt ademeniți de același parfum amețitor al tinereții.

Adolescenții de ieri sunt conștienți că sunt mai inteligenți decât cei dinainte, mai informați despre

viață, mai conștienți de complexitatea ei. Într-adevăr, o astfel de cunoaștere a vieții, o astfel de înțelegere interioară a acesteia, ca în această perioadă, nu poate fi predată la catedră. Autoritățile sunt răsturnate, totul este revizuit și criticat. „Tații, mamele, profesorii – ce înțeleg ei? Îți oferă mai multe, îți spun câte ceva din toate, dar sunt complet incapabili să înțeleagă ce se întâmplă în sufletul meu... Și ce se întâmplă acolo? Nu știu să spun, dar, în orice caz, este ceva foarte mare și important, la care nu se potrivesc nici cunoștințele școlare seci, nici preceptele abstracte ale adulților care ne învață viața. Ei ne învață viața, dar viața sufletului nostru este complet diferită acum. De aceea, pentru noi nu există autoritate decât în cercul nostru, printre cei care, ca și noi, au respins autoritatea și au înțeles singuri viața” – iată, pe scurt, gândurile unui suflet tânăr despre problema părinților și a copiilor.

Este bine când acest suflet tânăr, ghidat instinctiv spre aspirații înalte și demne, le găsește încă îndreptățite. Din păcate, de cele mai multe ori, lucrurile se întâmplă cu totul altfel... Dar nu te grăbi, suflet pe neașteptate maturizat și avizat! La urma urmei, nu ai încă douăzeci, treizeci sau patruzeci de ani, nici nu știi ce suferă oamenii la vârsta aceea. Iar cei care au trecut deja de acei ani, au fost cândva de treisprezece, cincisprezece și optsprezece ani. Și în zadar crezi că adulții au uitat acei ani, când, ca și tine, ei înșiși „mergeau pe capete”, neînțeleși de nimeni, cu sentimente de creștere furtunoase și cu o cultivare întârziată a discernământului.

Încearcă să simți și să înțelegi că adulții (cel puțin unii dintre ei) îți vorbesc ca și cum ți-ar vorbi de cealaltă parte a gardului înalt pe care urci acum, spunându-ți ce hopuri au încasat ei pe partea aceasta. De fapt, aceleași pericole spirituale vă așteaptă pe voi și pe cei care vor veni după voi... Mulți poeți și scriitori, reflectând asupra tinereții, folosesc imaginea literară a unui fluture care zboară noaptea spre lumina lumânării. Ați văzut vreodată cum bițele creaturi își ard ușor aripile și pier? Comparația nu este frumoasă, ci mai degrabă dură. Cunoașterea unui foc rătăcitor pe timp de noapte se termină cu moartea. Iar moartea nu este o jucărie.

Ce înseamnă lumina lumânării în comparație cu soarele? Exact ca și noua ta cunoaștere interioară a sufletului în comparație cu intelectul divin și înțelepciunea creștină. Lumina soarelui pe pământ este imensă, aduce viață și nu arde. Lumina lumânării este vizibilă doar în întuneric, atrage, oferă posibilitatea de a vedea ceva în apropiere, dar, dacă este atinsă de un fluture rătăcitor, poate deveni mortală.

Vai, cât de des tineretul abandonează Soarele Adevărului și alege în schimb candela propriei cunoașteri interioare, scufundându-se cu ea în întunericul păcătoșeniei! Cât de rar pot crede cuvântul bătrânilor lor, iar, dacă uneori ascultă, o fac doar sub constrângere externă. Câți copii, chiar dacă au fost învățați din copilărie să creadă, să se roage și să fie evlavioși în Biserică, pierd aceste două lucruri într-o clipă în acești ani. „Eul” lor capătă mai multă greutate pentru ei. Acesta caută o afirmare de sine

ușoară și rapidă, o exprimare de sine. Omul, care a încetat să mai fie copil, vede pe neașteptate că lumea din jurul său este destul de murdară și crudă și, dacă mai devreme adulții încercau să-i ascundă acest adevăr, acum nu-i mai crede deloc. Acum este mult mai ușor și mai plăcut să te supui persoanei care numește această mizerie spirituală ca fiind o dulceață, în plus, destul de legală, naturală și deloc dezgustătoare, și în plus, general acceptată. Și acum, sufletul tânăr, căutând săturarea sentimentelor și impulsurilor sale maturizate, este gata să se arunce în vârtejul patimilor și să se scufunde cu totul. Abia atunci ajunge la el duhoarea păcatului.

Omul este o creatură care se obișnuiește cu toa-te. La urma urmei, dacă lucrați mult timp în hambar, mirosul acestuia încetează să vă deranjeze. Când își va veni în fire un tânăr care a cunoscut păcatul? Când va înțelege el că păcatul nu este deloc dulce, chiar dacă s-a obișnuit cu el? Și dacă își va veni în fire, va găsi oare puterea de a se ridica și de a se întoarce pe calea lui Hristos, calea adevărului, a bunătații și a purității care a fost odată lăsată în urmă?

Când începem această conversație, nu știm în ce stare te afli tu, tânărul nostru cititor. În timp ce te străduiești să cunoști viața, ai trecut prin „focuri și ape” care, în esență, sunt doar focuri nocturne rătăcitoare ale ispitei și mlaștini noroioase ale patimii. Cunoști păcatul, dar în ce măsură? Dacă nu încă, cum te ferești de el? Doar ajutat de circumstanțele exterioare și de interdicțiile adulților, care în timp au devenit din ce în ce mai ușor de depășit, sau datorită

acelor obstacole interioare, care se numesc frica de Dumnezeu și conștiința?

Vrei tu, suflet prudent, să te uiți în oglinda în care te poți vedea? Vrei să-ți vezi propria ta creștere, propriile tale sentimente și tentații? Vrei să te privești? Numai să fim mai întâi de acord că, odată ce te vei cunoaște pe tine și povestea ta, vei fi atent la tine însuși, că numai una, o singură autoritate pe pământ, vei aștepta să o respingi. Pe noi, profesorii și părinții, dacă vrei, poți să nu ne crezi. Dar cum să nu crezi oglinda în care poți vedea prin propria ta cale? Nu te strădui doar să te privești într-o astfel de oglindă care să te înfrumusețeze. Ei bine, du-te și vezi adevărul.

Și a zis șarpele către femeie: „Dumnezeu a zis El, oare, să nu mâncați roade din orice pom din rai?”. Iar femeia a zis către șarpe: „Roade din pomii raiului putem să mâncăm; numai din rodul pomului celui din mijlocul raiului ne-a zis Dumnezeu: «Să nu mâncați din el, nici să vă atingeți de el, ca să nu muriți!»”. Atunci șarpele a zis către femeie: „Nu, nu veți muri! Dar Dumnezeu știe că în ziua în care veți mânca din el vi se vor deschide ochii și veți fi ca Dumnezeu, cunoscând binele și răul”. De aceea femeia, socotind că rodul pomului este bun de mâncat și plăcut ochilor la vedere și vrednic de dorit, pentru că dă știință, a luat din el și a mâncat și a dat bărbatului său și a mâncat și el. Atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi, și au cusut frunze de smochin și și-au făcut acoperăminte (Facerea 3, 1-7).

Nu te recunoști încă, suflete? Atunci iată o traducere modernă pentru tine. Și toată lumea din jurul

sufletului, zăcând în puterea celui rău, i-a spus sufletului tânăr: „Este adevărat că învățătura creștină te-a lipsit de toată bucuria și plăcerea vieții?”. Sufletul i-a răspuns: „Nu, ne sunt permise multe lucruri, dar ne este interzis să facem următoarele, ca să nu murim”. Și ispititorul a continuat: „Nu vei muri, ci vei deveni un Om cu majusculă, vei trăi cu mintea ta și nu cu mintea altora. Tu, suflete, vei ști că tu însuși ești măsura tuturor lucrurilor, că lumea există pentru tine, iar tu pentru propria ta plăcere”. Atunci sufletul consideră că ceea ce este interzis de Dumnezeu este frumos la vedere și dulce la gust, că este ușor și liber practicat de alții. Așa au gustat fructul păcatului și l-au dat și altora...

Să continui, tinere prieten? Până atunci, s-ar putea să știi toată povestea despre tine, aceasta e partea cea mai dulce. Partea amară abia ai gustat-o, va dura o viață întreagă, iar pentru cei nepocăiți va dura până în veșnicie. Spune, nu e vorba în povestea aceasta despre noi doi? Nu cumva urmăm exemplul prost al strămoșei noastre? Cum a putut cel care a înregistrat această poveste cu mii de ani în urmă să cunoască atât de bine sufletul tău și al meu? Atunci poate că ar trebui să luăm aminte. Nu pentru că strămoșa noastră a căzut în păcat, nu pentru că a născut copii în suferință și boală, nu pentru că Adam și-a plâns căderea toți cei 930 de ani de viață și nu pentru că această poveste a fost transmisă copiilor și nepoților de-a lungul atâtor secole, încât să rămână pentru noi oarbă sau fabuloasă, dându-ne cheia pentru a ne înțelege sufletul!

Dumnezeu nu aduce pe nimeni la Sine cu forța, în afara sau împotriva voinței omenești. La vârsta ta, formarea personalității este cea mai rapidă. Te afli acum la răscrucea vieții. Ce drum ar trebui să urmezi? Nu este vorba de o profesie sau de un loc de reședință, desigur. Este vorba despre scopul și sensul vieții: va fi sublim sau josnic, la nivelul conștiinței sau la nivelul instinctului? În fața ta se află o simplă alegere: Dumnezeu, lumina, viața, bucuria pură, pe de o parte; sinele autosuficient, păcatul, moartea, chinul, pe de altă parte.

Atunci când adulții botează un copil și apoi îl introduc în izvoarele vieții pline de har a Bisericii, ei nu fac decât să-l ajute să aleagă binele, să aleagă calea lui Dumnezeu pentru el însuși în viitor. Dar ei nu pot face singuri această alegere. Bebelușii nu aleg, ci doar imită și ascultă de cei mai mari. Iar tu trebuie să alegi direcția vieții tale, chiar dacă nu te gândești la aceasta. Sufletul a crescut, în el s-au des-tăinuit noi gânduri și sentimente, așa că în fața lui se ivesc noi sarcini. Fetele și tinerii credincioși trebuie să-și regăsească credința și să o facă să fie a lor, nu a bunicii lor. Iar cei care sunt neînvățați în credința lor în Dumnezeu, este mai bine să se întoarcă la ea acum, înainte ca sufletul să fie împuținat și otrăvit de păcate grave.

Ați auzit probabil acest raționament filozofic vulgar: „Trăim o singură dată, ar trebui să luăm mai mult de la viață”. Și Sfântul Pavel a auzit-o odată și a spus-o și mai simplu: *Să bem și să mâncăm, căci mâine vom muri!* (I Corinteni 15, 32). Acesta este motto-ul

comun al materialiştilor, dar ei sunt cei care, în mod ciudat, își irosesc viața și nu iau de la ea lucrurile cele mai importante și necesare. De fapt, nu doar viața, ci și tinerețea ne este dată o singură dată. Fiecare an de tinerețe este unic, iar pierderea lui este de neînlocuit. Ceea ce s-a pierdut și nu s-a făcut în viață în anul 43 poate fi recuperat în 44, dar ceea ce s-a pierdut la vârsta de 16 ani este mult mai greu de refăcut la 17 ani. Și este imposibil să returnezi un an trăit nehibzuit și zadarnic.

Cea mai prețioasă comoară a unui om este viața sa, scopul vieții sale, și încă unul înalt și demn. În tinerețe, multe lucruri îl predispun pe om să o găsească, să nu greșească în căutare și apoi să își dedice viața acestui scop. Uneori, oamenii își găsesc acest scop când sunt foarte bătrâni și nu mai pot sluji; fiecare preot întâlnește exemple de acest fel în Biserică. Dacă nu te-ai îndrăgostit nici măcar o dată în tinerețe, nu ai râs nici măcar o dată, ai fost ținut la pat, dar ai credea în Hristos ca fiind a ta, atunci poți spune cu certitudine că tinerețea ta nu a fost irosită, ai luat esențialul din ea. Pe de altă parte, tinerețea ta, trăită în pustiu, este ruinată fără speranță, lasă în urmă un gol spiritual.

Așadar, caută lucrurile mari ale vieții înainte de a te avânta în micile ei plăceri și farse, care adesea nu sunt deloc inocente. Iar lucrul cel mai important este credința în Dumnezeu și virtutea care îți permite să fii în părtășie cu El. În copilărie, toate lucrurile bune vin mai ușor, aproape fără efort, dar nu foarte sigur. Acum, calea spre virtute va fi mai dificilă

pentru tine, dar, după ce o vei parcurge, vei deveni fiu credincios al lui Dumnezeu, vei primi o mare bogăție duhovnicească pe care nici măcar nu o putem descrie acum și vei înțelege că acesta este singurul motiv pentru care ar fi trebuit să trăim. Dorești să urmezi această cale dificilă spre bunătățile cerești și veșnice? Cum se poate face acest lucru este chiar subiectul acestei cărți.

Capitolul 1

Viziunea creștină asupra lumii ca bază pentru învățătura morală

Natura religioasă a oricărei atitudini morale

Tinerilor nu le place să li se țină lecții de moralitate, adică să li se dea instrucțiuni abstracte despre ce este bine și ce este rău, ce trebuie făcut și ce nu trebuie făcut. O simplă instrucțiune directă și un exemplu bun sunt suficiente pentru copiii mici. O persoană matură, pe de altă parte, are nevoie de explicații rezonabile pentru a înțelege de ce anumite fapte sunt bune, altele neutre sau chiar păcătoase. Tinerețea sau, mai degrabă, vârsta ta preadultă se revoltă împotriva axiomelor morale sau a poruncilor date fără justificare. Minte ta tânără este gata să respingă tot ceea ce nu i se explică în mod clar și inteligibil. Tânărul simț respinge aproape tot ceea ce nu este în concordanță cu el sau nu-i este disponibil. De asemenea, voința tânără nu tolerează nimic care să fie în contradicție cu dorințele sale.